

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1978/53

Karar Sayısı:1978/45

Karar Günü:29/6/1978

Resmi Gazete tarih/sayı:28.2.1979/16564

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun" un (I/D) maddesindeki ".....müebbet ağır hapse mahkûm edilenlerin cezaları da (24) yıl ağır hapse çevrilmiştir" kuralı ile (7/A) maddesinde yer alan ".....müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıvermelerinde, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre, çevrilen bu cezaları üzerinden....." biçimindeki ibarenin Anayasaya aykırı olduğu öne sürülerek iptali istenmiştir.

I- OLAY :

İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/7/1970 günlü ve Esas : 1968/422, Karar : 1970/192 sayılı ilâmıyla müebbet ağır hapis cezasına mahkûm edilen ve bu cezasına tutuklandığı 14/8/1968 gününden beri Kocaeli Kapalı Cezaevinde çekmekte olan hükümlü, Kocaeli Cumhuriyet Savcılığına verdiği 19/6/1978 günlü dilekçede; Türk Ceza Kanununun 13. maddesinin son fıkrası uyarınca, müebbet ağır hapis cezasının 36 yıl hesabıyla (12) yılı şartla salıverilmeye dışarda geçireceği 1/3 süre olarak, (12) yılı da 1803 sayılı Yasa gereğince düşüldükten sonra kalan (12) yıldan 647 sayılı Yasaya 1/6/1978 günlü, 2148 sayılı Yasayla eklenen Ek 2. madde uyarınca her yıl için (72) gün düşülmek suretiyle 30/3/1978 gününde şartla salıverilmesi gerektiğine karar verilmesini, aksi halde, 1803 sayılı Yasanın (7/A) maddesinde yer alan "Bu kanundan yararlanıpmüebbet ağır hapis cezaları (24) yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre, çevrilen bu ceza üzerinden..... yapılı" biçimindeki kuralın, Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılığı nedeniyle iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını istemiştir.

Kocaeli Cumhuriyet Savcılığı ise, bu başvuru üzerine, o yer Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına gönderdiği 20/6/1978 günlü, 9987 Muh. sayılı yazıda; 1803 sayılı yasanın (I/D) ve (7/A) maddelerinin açıklığı karşısında istek uyarınca şartla salıverilme kararı verilmesine olanak bulunmadığını, ancak bu maddelerin müebbet ağır hapis cezalarıyla ilgili kuralların Anayasanın 12. maddesine aykırı olduğu kanısına varıldığını bildirmiştir.

Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesi de; "Bu günkü mevzuata göre şartla tahliyesinin mümkün olmadığından ve müddeti dolmadığından" hükümlünün bu konudaki isteğiyle ilgili her hangi bir karar verilmesine yer olmadığına, bununla birlikte, ileri sürülen Anayasaya aykırılık savı ciddi görüldüğünden 1803 sayılı Yasanın (I/D) maddesindeki ".....müebbet ağır hapse mahkûm edilenlerin cezaları da (24) yıl ağır hapse çevrilmiştir." kuralı ile (7/A) maddesinde yer alan ".....müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre çevrilen bu cezaları üzerinden....." biçimindeki ibarenin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını oybirliğiyle kararlaştırmıştır.

METİNLER :

1- İptali istenen yasa kuralları : .

15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun" un itiraz konusu kuralları da içeren (I/D) ve (7/A) maddeleri şöyledir:

"Madde 1- 7/2/1974 tarihine kadar işlenmiş suçlardan :

.....

D) Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı suçlardan dolayı ölüm cezasına mahkûm edilenlerin bu cezaları (30) yıl ağır hapse, müebbet ağır hapse mahkûm edilenlerin cezaları da (24) yıl ağır hapse çevrilmiştir."

"Madde 7- A) Bu Kanundan yararlanıp, ölüm cezaları 30 yıl ağır hapse ve müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre, çevrilen bu cezaları üzerinden, muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da, bu kanundan yararlananların şartla salıverilmelerinde ise, dışarıda geçirecekleri 1/3 süre, af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden yapılır. Şartla salıverilmede; 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun değişik 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen iyi hallilik ile, ikinci fıkrasında öngörülen şartlar, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki süre için aranmaz."

2- İlgili yasa kuralları : :

a) Türk Ceza Kanununun değişik 13. maddesinin son fıkrası şöyledir :

"Madde 13-

Müebbet ağır hapis cezası otuzaltı sene üzerinden hesabedilerek muvakkat ağır hapsin tabi olduğu şartlar altında geçer."

b) 13/7/1965 günlü, 647 sayılı Cezaların infazı Hakkındaki Kanunun 3/5/1973 günlü, 1712 sayılı Kanunla değişik 19. maddesi şöyledir :

"Şartla salıverilme :

Madde 19- Muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 2/3 ünü ve müebbet ağır haptiste 24 yılını çekmiş olup da Tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğinde bulunanlar talepleri olmasa dahi şartla salıverilirler.

Cezalarının infazı sırasında, ceza infaz kurumlarından firar etmiş olanların yukardaki fıkra hükmünden yararlanabilmeleri için, muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 4/5 ini, müebbet ağır haptiste 30 yılını çekmiş olmaları şarttır.

Yukarıdaki nisbetlerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı günler de hesaba katılır.

Şartla salıverilmeyi gerektirir mahiyette cezaevi idaresi tarafından verilen gerekçeli mütalâa, hükmü veren mahkemeye, hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa "hükümlünün bulunduğu yerdeki hükmü veren mahkeme derecesinde bulunan mahkemeye tevdi edilir. Mahkeme bu mütalâayı uygun görürse şartla salıverilme kararı derhal yerine getirilir.

Mahkeme şartla salıverilmeyi uygun görmediği takdirde gerekçesini kararında gösterir.

Bu karara karşı hükümlü, vekili, kanunî mümessili veya Cumhuriyet Savcısı tarafından acele itiraz yoluna başvurulabilir.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalarının bu Kanunun 8 inci maddesinin 1, 2 ve 3 üncü bentlerine göre infazına karar verilenler şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Şartla salıverilmiş olan hükümlüler hakkında şartla salıverilme süresinin sonuna kadar Türk Ceza Kanununun 28 nci maddesinin 3 ve 4 üncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Şartla salıverme, hükümlünün iktidarı nisbetinde şahsî hakları tazmin etmesi şartına talik edilebilir."

c) 647 sayılı Yasaya 1/6/1978 günlü, 2148 sayılı Yasayla eklenen Ek 2. madde şöyledir :

"Ek Madde 2.- Hükümlülerin yarı açık veya açık cezaevlerine seçilmelerine karar verme işlemi, Adalet Bakanlığınca her yılın Ocak ayı içerisinde tesbit edilerek Cumhuriyet Savcılıklarına bildirilen şartla salıverilme tarihine göre yapılır. Bakanlıkça bildirilen bu tarih aşılmamak ve kapalı kurumlarda çalışanlara öncelik tanınmak kaydıyla; 9, 10 ve 11 inci maddeler gereğince tabi tutulacakları müşahadeleri sonucu yarı açık veya açık müesseselere naklolunan hükümlülerin; anılan müesseselerde kaldıkları her ay için 6 gün, 19 ncu maddenin 1, 2 ve 3 üncü fıkralarına göre tespit edilecek şartla salıverilme tarihlerinden indirilmek suretiyle şartla salıverilme işlemi yapılır.

Kapalı infaz kurumlarında bulunanlardan yarı açık veya açık infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanıp da olanak sağlanamaması sebebiyle naklolunamayanlar ile aynı nitelikleri haiz oldukları halde yaş bedeni kabiliyetleri itibariyle çalışma şartlarına intibak edemeyecekleri tespit edilenlerin, iktisap ettikleri hak tarihinden sonra kapalı kurumlarda geçirecekleri süreleri de yarı açık veya açık müesseselerde geçmiş sayılır.

1 ve 2 nci fıkralardaki indirimden yararlananların, yan açık veya açık kurumlara ayrılmalarına ilişkin idare kurulu kararından önce tutuklu ve hükümlü olarak çalışmak veya çalışmak isteyip de çalıştırılmasına olanak sağlanamaması suretiyle veya yaş ve bedeni kabiliyetleri itibariyle çalışmayanların, iyi hallilikle geçirdikleri günler, 1 inci fıkradaki indirime esas sürelerine eklenir.

Her iki halde de yapılacak indirimlerde 1 aydan az süreler hesaba katılmaz.

Şartla salıverilmenin geri alınmasına karar verilmesi halinde, bu kararla birlikte, 1, 2 ve 3 üncü fıkralar gereğince yapılan indirim de geri alınmış olur.

Yarı açık veya açık müesseselerden ve 2 nci fıkrada belirtilen nitelikleri haiz olduğu halde kapalı müesseselerden firar edenlerle, en az iki defa kapalı cezaevlerine iade edilenler veya yarı açık veya açık cezaevlerinden kapalı kurumlara iadeyi gerektiren hareketleri sebebiyle 2 nci fıkraya göre kazandıkları hakları en az iki defa kaybedenler; evvelce yarı açık veya açık müesseselerde veya bu kurumlara ayrılmaya hak kazandıkları tarihten sonra kapalı cezaevlerinde geçirdikleri süreler dahil hiçbir surette indirimden yararlanamazlar."

3- Dayanılan Anayasa kuralı :

"Eşitlik

Madde 12.- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

IV- İLK İNCELEME : ! .

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında; itiraz yoluna başvuran mahkemenin Anayasaya aykırılığını öne sürdüğü yasa metinleri, konu ile ilgili öteki metinler, itiraz nedenlerini içeren gerekçeli mahkeme kararı ve ekleri okunup incelendikten sonra aşağıda belirtilen hususlar üzerinde durulmuştur :

İtiraz yolu ile denetim; Anayasaya aykırılık sorununun mahkemelerce Anayasa Mahkemesine iletilmesi üzerine yapılan bir denetim türüdür.

Anayasanın değişik 151. maddesinde; bir davaya bakmakta olan mahkemenin, uygulanacak bir yasanın hükümleri Anayasaya aykırı görmesi veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varması halinde, iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvuracağından ve bu konuda verilecek karara değin davayı geri bırakacağından sözedilmektedir. 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın aynı konuyu düzenleyen 27. maddesi de bu kuralları yinelemektedir.

İtiraz yolu, bu nedenle, üç ayrı koşulun birlikte gerçekleşmesi halinde işlerlik kazanmakta olup, bunlardan her hangi birinin eksikliği itiraz yolu ile Anayasaya uygunluk denetiminin yapılmasını engellemektedir. Bu koşullar; itiraz edecek makamın bir mahkeme olmasını, bakılmakta olan bir davanın bulunmasını ve itiraz konusu kuralların davada uygulanma niteliği taşımasını zorunlu kılmaktadır.

İtiraz yoluna başvuran Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesinin, Anayasanın değişik 151. maddesi açısından bir mahkeme olduğunda kuşku yoktur.

Mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın bulunup bulunmadığı sorununa gelince:

Genel anlamda dava; yasalarda gösterilen yöntemlere uyularak yargı yerlerine getirilen ve orada çözülmesi gereken bir uyuşmazlıktan oluşmaktadır. Uyuşmazlık yargı yerince hükme bağlanmışsa, Anayasaya uygunluk denetimi yönünden, mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın varlığından artık söz edilemeyecektir. Bu bakımdan, sonuçlanmış bulunan asıl ceza davasını da, mahkemenin bakmakta olduğu bir dava olarak nitelendirmeye olanak yoktur.

Ancak, cezanın yerine getirilmesi sırasında, hükümlü ile Cumhuriyet Savcısı arasında, örneğin, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. maddesinde belirtilen türden bir uyuşmazlık doğarsa, bu uyuşmazlığın çözülmesi için aynı Yasanın 405. maddesine dayanılarak karar verilmesi konusunun mahkemeye getirilmesi halinde, o mahkemenin elinde bakılmakta olan bir davanın varlığı kabul edilmelidir.

Bu bakımdan, Anayasanın değişik, 151. maddesindeki (dava) sözünü, usûl hukukundaki dar anlamda değil, geniş olarak ve mahkemelerin karara bağlamakla Ödevli oldukları uyuşmazlıklar anlamında yorumlamak, yukarıda açıklandığı gibi kesinleşmiş mahkûmiyet kararlarındaki hukuka aykırılığın giderilmesi niteliği arzetsiz, cezanın yerine getirilmesi sırasında, yerine getirmekle ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümlenmesi için yasa uyarınca yargılama makamlarına başvurulmasını da (dava) sözünün kapsamı içinde saymak; iptal davası yoluyla denetime bağlı tutma süresi geçmiş bulunan yasalardan Anayasaya aykırı olanları ayıklamayı ve bu nitelikteki yasaların davanın taraflarına uygulanmasını önlemeyi amaçlayan itiraz yoluyla Anayasaya uygunluk denetiminin belirlenen işlevine de uygun düşmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, yerine getirilmesi söz konusu olabilen, başka bir deyişle kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş bulunan (bir mahkûmiyet hükmünün tefsirinde veya tayin olunan cezanın hesabında tereddüt edildiği yahut cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmeyeceği iddia olunduğu) takdirde bu yolda mahkemeden bir karar istenmesinin Ceza Muhakemeleri Usulü

Kanununun 402 ve 405. maddelerine; şartlı salıverilmeye ilişkin işlerin de 647 sayılı Yasanın 19. maddesine uygun olarak açılmış ikincil nitelikte davaları oluşturacağı anlaşılmakta ise de, inceleme konusu olayda hükümlü ya da Cumhuriyet Savcısı tarafından ortaya çıkarılmış, yerine getirmeye ilişkin bir uyuşmazlığın çözülmesi için yasa gereğince mahkemeye başvurulduğundan söz edilememektedir.

Nitekim, İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/7/1970 günlü, Esas: 1968/422, Karar: 1970/192 sayılı ilâmiyle müebbet ağır hapis cezasına mahkûm edilen ve bu cezasını tutuklandığı 14/8/1968 gününden beri Kocaeli Cezaevinde çekmekte olan hükümlü, Kocaeli Cumhuriyet Savcılığı aracılığıyla Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına gönderdiği 19/6/1978 günlü dilekçede; "...1803 sayılı Kanunla cezamız 24 yıl ağır hapse çevrildi. Bu durumda meşruten tahliye süresi 1/3 (12) sene indirim yapıldığı ve 647 sayılı Kanunda yapılan son değişiklik ile bakiye cezamdan ayda (6) gün, yılda (72) gün düşüldüğü takdirde 30/3/1978 tarihinde meşruten tahliye edilmem gerekir." dedikten sonra "Halbuki, 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesine göre aynen (Bu kanundan yararlanıp ölüm cezaları 30 yıl ağır hapis, müebbet, ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde dışarda geçirecekleri 1/3 süre çevrilen bu cezaları üzerinden) hesap edilir denildiği halde, bu durumda 16 yıllık bir infaz gerekirken aynı maddenin devamında (muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da bu kanundan yararlananların şartla salıverilmelerinde ise dışarda geçirecekleri 1/3 süre af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza üzerinden yapılır) denilmektedir. Bu şekilde tatbikat yapılırca 36 yıl ağır hapse hükümlü bir kimse 12 sene infaza tabi tutulmuş olmaktadır. Şu hale göre arada mahkûm aleyhine 4 yıl fazla infaz yapılmış olmaktadır." diyerek 1803 sayılı Yasanın (7/A) maddesinde yer alan "... müebbet ağır hapis cezaları 24 yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 süre, çevrilen bu cezaları üzerinden... yapılır." biçimindeki kuralın hem müebbet ağır hapis cezasının "otuzaltı sene üzerinden hesap edilerek muvakkat ağır hapsin tâbi olduğu şartlar altında" geçeceğini hükme bağlayan Türk Ceza Kanununun 13. maddesinin son fıkrasına, hem de Anayasanın "eşitlik" ilkesine aykırı düştüğünü belirlemekte ve iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını önermektedir.

1803 sayılı Yasanın 7. maddesinin itiraz konusu (A) bendi, gerçekten, bu yasadan yararlanıp, müebbet ağır hapis cezaları (24) yıl ağır hapse çevrilenlerle muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da, bu yasadan yararlananları birbirinden açıkça ayırmış, birinci gruba girenlerin şartlı Salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin, çevrilen bu cezaları üzerinden; ikinci grubu oluşturanların şartla salıverilmelerinde ise, dışarda geçirecekleri 1/3 sürenin, af ile yapılacak indirimden önceki esas ceza miktarı üzerinden yapılacağını hükme bağlamış bulunmaktadır.

19/6/1978 günlü dilekçenin konuya ilişkin içeriği ile sözü edilen maddenin açık anlatımı çelişip çatışmadığına göre, 1803 sayılı Yasanın halen yürürlükte olan (7/A) maddesinin bir bölümünün Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptaline ilişkin isteğin; 3/7/1970 günlü, Esas : 1968/422, Karar : 1970/192 sayılı kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün yorumlanmasında veya hükmedilen cezanın hesabında duraksamayı yahut bu cezanın kısmen veya tamamen yerine getirilmesi gerekmeyeceği savını da içerdiği düşünülemeyecektir.

Bu bakımdan dilekçenin "... müebbet ağır hapis cezasının 36 yıl hesabıyla 12 sene şartla, 12 senesi 1803 sayılı Kanunla düşürüldükten sonra bakiye 12 senenin de 647 sayılı Kanundaki son değişiklik ile ayda 6 gün hesabıyla yılda 72 gün düşülerek 30/3/1978 tarihinde" meşruten tahliye edilmesi gerektiğine ilişkin bölümü hem dilekçede yapılan açıklamaların genel esprisine, hem de 1803 sayılı Yasanın (7/A) maddesinin açık ve kesin içeriğine uygun düşmemekte, şu hale göre bu dilekçe, bütünüyle, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. ve 405 maddeleri kapsamına giren, öğretici ve uygulama alanlarında açıklama (tavzih) davası olarak adlandırılan ve hükmü veren

mahkemede açılması gereğine işaret olunan geçerli bir davayı da oluşturmamakta, dolayısıyla 1803 sayılı Yasanın (7/A) maddesinin, bu yasadaki yararlanıp müebbet ağır hapis cezaları (24) yıl ağır hapse çevrilenlerin şartlı salıverilmeleriyle ilgili bölümünün iptali istemi, bu evrede, yasal dayanaktan yoksun ve hukuken geçersiz bir istekten ibaret kalmaktadır.

Kocaeli Cumhuriyet Savcılığı da o yer Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına yazdığı 20/6/1978 günlü, 9987 Muh. sayılı yazıda, hükümlünün istemini; "... cezanın infazı sırasında... sonradan yürürlüğe giren af yasaının ilgili hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasından ibaret bulunmasına göre, Anayasanın 151. maddesinde bahsi geçen bir (dava) mahiyetinde...." kabul ederek yaptığı değerlendirme sonucunda :

"Her ne kadar hükümlü... 1803 sayılı yasanın (7/A) maddesinin muvakkat ağır hapis hükümlülerine taallük eden ikinci ibaresi dairesinde mahkemeye işlem yapılarak ve 647 sayılı Yasadaki lehe değişiklik nazara alınarak şartla salıverilmesini istemekte ise de;

1- Müebbet ağır hapis hükümlüleri ile alâkalı 1803 sayılı Yasanın (1/D) maddesine ve (7/A) maddesinin ilk ibaresi sarahatine göre, bunun mümkün bulunmadığı"ndan belirgin biçimde söz edildiği, daha açık bir anlatımla", 7. maddesinin (A) bendinde, bu yasadaki yararlanıp, müebbet ağır hapis cezaları (24) yıl ağır hapse çevrilenlerle, muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olup da, bu yasadaki yararlananların şartla salıverilmelerinde, dışarda geçirecekleri 1/3 süre yönünden tamamen değişik düzenlemeler yapıldığına ve değişik hükümlere yer verildiğine Cumhuriyet Savcılığınca da açıkça değinildiği, infaz konusu mahkûmiyet hükmünün yorumlanmasında ve hükmedilen cezanın hesabında duraksamaya düşüldüğü de ileri sürülmediği gibi aynı yazının son bölümünde, sadece, "2-... 1803 sayılı yasanın (7/A) maddesinin müebbet ağır hapis hükümlüleri ile alâkalı ilk kısmının ve Türk Ceza Kanununun 13/Son maddesi ile müebbet ağır hapsin süresi (36) yıl olarak tayin edilmiş olduğuna göre, bidayette afla indirimi derpiş eden ve bu sebeple (7/A) maddesinin şimdiki eşitsiz uygulama şekline yol açan 1803 sayılı Yasanın 1/D maddesindeki (...müebbet ağır hapse mahkûm edilenlerin cezaları da 24 yıl ağır hapse çevrilmiştir) tarzındaki kısmının sebebiyet verdiği tatbikattan dolayı Anayasanın 12. maddesine aykırı olduğu..." kanaatine yer verilmekle yetinildiği, şu durumda, ortada, infaz yönünden çözülmesi gereken bir uyuşmazlık bulunmadığı cihetle Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 402. ve 405. maddelerinde öngörülen bir başvurmanın, başka bir deyişle bir açıklama (tavzih) davasının varlığından yine bahsedilemeyecektir.

Halen uygulanmakta olan "müddetname" den de anlaşılacağı üzere, "13/7/1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanuna 3 Ek Madde ile Geçici 7 nci Maddeye Bir Fıkra ve Bir Geçici Madde İlâvesine Dair" 1/6/1978 günlü, 2148 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 11/6/1978 gününden önceki evrede, 1803 sayılı Yasanın (1/D) ve (7/A) maddeleri de gözönünde tutularak, 14/8/1984 gününde şartla tahliye edilebileceği saptanan hükümlü ile ilgili yerine getirme işleminin bu evrede herhangi bir duraksamaya ve taraflar arasında uyuşmazlığa yol açtığından daha sonra bu nedenle ve mahkûmiyet hükmünün açıklanması amacıyla mahkemeye başvurulduğundan 21/6/1978 günlü, 1978/164 Müt. sayılı Müteferrik Kararda da gerçekten hiç söz edilmemiş ve salt Anayasa'ya aykırılık savı yönteminde açılmış, mahkemenin görevine giren geçerli bir dava olarak nitelendirilmiştir.

Bilindiği gibi, 647 sayılı Yasanın değişik 19. maddesi; hürriyeti geçici olarak bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 2/3 sini (fırar etmişse 4/5 ünü), müebbet ağır haptiste 24 (fırar etmişse 30) yılını çekmiş olup da bu sürelerin bitiminde Tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğini koruyanların istekleri olmasa bile şartla salıverilmelerini öngörmüş bulunmaktadır.

Madde, ayrıca, şartla salıverilme kararı alınabilmesi için cezaevi idaresi tarafından gerekçeli olarak düzenlenen olumlu mütalâanın, yetkili yargı yerince (hükmüveren mahkeme, hükümlü başka bir yerde ise, hükümlünün bulunduğu yerdeki hükmü veren mahkeme derecesindeki mahkeme) uygun görülmüş olmasını da zorunlu kılmıştır.

Bu maddenin öngördüğü koşullardan hiç biri hükümlü yönünden gerçekleşmediği, daha açık bir anlatımla, hükümlülük süresinin 2/3 si henüz tamamlanmadığı ve cezaevi idaresince gerekçeli mütalâa düzenlenmesi zamanı gelmediği için itiraz yoluna başvuran mahkemenin elinde, 647 sayılı Yasanın değişik 19. maddesinde gösterilen yöntemlere uygun olarak getirilmiş bir işin ve sözü edilen madde ile daha sonra 11/6/1978 gününde yürürlüğe konan 1/6/1978 günlü, 2148 sayılı Yasa kapsamına giren ikincil bir davanın varlığı da kuşkusuz savunulmaz. Bugünkü mevzuata göre, hükümlünün, "şartla tahliyesinin mümkün olmadığından ve müddetinin dolmadığından" söz ederek bu konuda bir karar verilmesine yer olmadığını belirleyen Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesinin 21/6/1978 günlü, 1978/164 Müt. sayılı "müteferrik karar"ı da aynı gerçeği vurgulamaktadır.

Yukarıdaki açıklamalar karşısında, Anayasa'nın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddelerinde öngörülen anlamda bakılmakta olan bir dava bulunmadığı anlaşıldığından itirazın, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine karar verilmelidir.

Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Salih Çebi ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

V. SONUÇ ;

İtirazda bulunan mahkemenin elinde bakılmakta olan bir dava bulunmadığından başvurunun, mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Salih Çebi, Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğuyla,

29/6/1978 gününde karar verildi.

Başkan
Kâni Vrana

Üye
Abdullah Üner

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Fahrettin Uluç

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lûtfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Osman Tokcan

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Necdet Darıcıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Dosyadaki "Müddetname" örneğinden ömür boyu ağır hapis cezasının 1803 sayılı Yasanın 1. maddesinin (D) bendi uyarınca 24 yıla çevrildiği aynı Yasanın 7. maddesinin (A) bendine göre de bunun 1/3 ü olan 8 yılın indirilmesi yoluyla şartla salıverilme günün 14/8/1984 olarak belirlendiği anlaşılan hükümlü, Cumhuriyet Savcılığı aracılığı ile Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına verdiği dilekçede özetle, 1803 sayılı Af Yasasının 1. maddesinin (D) bendi ve "Türk Ceza Kanunu" nun 13., 647 sayılı "Cezaların infazı Hakkında Kanun" un değişik 19. maddeleriyle bu Kanuna 1/6/1978 günlü, 2148 sayılı Kanunla eklenen Ek Geçici 2. madde hükümlerinin uygulanması sonucu 30/3/1978 gününde şartla salıverilmesi gerektiğini, oysa kendisinin cezaevinde 14/8/1964 gününe kadar kalmasının öngörüldüğünü, buna dayanak tutulan 1803 sayılı Yasanın 7. maddesinin (A) bendinin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürerek Anayasa Mahkemesine başvurulmasını istemiş, Cumhuriyet Savcısı da bu isteğe uygun düşünce ile konuyu ağır ceza mahkemesine iletmıştır.

Ağır Ceza Mahkemesi, hükümlünün ve Cumhuriyet Savcısının bu istekleri ile oluşan dava dolayısıyla, onların dayandıkları Yasa hükümleri ve olayla ilgili olduğu kanısına varabileceği öteki yasa hükümleri çerçevesinde bir karar vermek durumundadır.

Öte yandan hükümlünün yukarıda (içeriğinden, dayandırıldığı anlaşılan yasa hükümlerinin belirtilmesi suretiyle) özetlenen dilekçesinin özünü, cezaevinde gerektiğinden daha uzun süreyle yatırılması kaygısı oluşturmaktadır.

Hükümlülerin cezaevlerinde hukuk kurallarının gerektiğinden fazla yatırılması olasılığı kamuyuda; dolayısıyla Cumhuriyet savcılarını da kaygılandırır ve bu kaygılar ancak mahkemelerce verilecek kararlarla giderilebilir. Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının 402-405 maddeleri bu kaygıları giderme yolunu açmış bulunmaktadır.

Cumhuriyet Savcısı hükümlüye gerektiğinden daha uzun süre ceza çektirme olasılığından doğan bir duraksamaya düşmüş ve konuyu Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının 402. maddesi uyarınca Ağır Ceza Mahkemesine iletmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi aynı Yasanın 405. maddesi uyarınca, isteğe göre, olumlu veya olumsuz bir karar vermek durumundadır. Böylece Anayasa'nın 31. maddesinin kişilere tanındığı hak arama özgürlüğü de zedelenmemiş olur.

Görülüyor ki, Ağır Ceza Mahkemesi, yöntemince oluşturulmuş bir davaya bakmaktadır ve uygulayacağı Yasa hükmünün iptal edilmesi için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkili bulunmaktadır.

Bu nedenlerle çoğunluk kararına karşıyız.

Üye
Ahmet Koçak

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Salih Çebi

KARŞIOY YAZISI

Hükümlülerin hangi koşullar altında şartla salıverilmeden yararlanacaklarını 13/7/1965 günlü, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 1712 sayılı Kanunla değişik 19. maddesi belirtmiş ve kural olarak bu konuda karar verme yetkisini, hükmü veren mahkemeye, hükümlü başka yerde bulunuyorsa, hükümlünün bulunduğu yerdeki aynı dereceli mahkemeye tanımıştır.

15/5/1974 günlü, 1803 sayılı "Cumhuriyetin 50 nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun" un 7. maddesinin (A) bendi ise, Af Kanunundan yararlananların şartla salıverilmeleri hakkında yeni düzenlemeler getirmiş, şartla salıverilmenin bu yeni düzenlemelerle ve 647 sayılı Yasanın değişik 19. maddesinin bu düzenlemeye ters düşmeyen hükümleriyle birlikte uygulanmasını buyurmuştur.

Hükümlü, şartla salıverilmesi hususunda mahkemeye başvurarak öne sürdüğü konu hakkında bir karar verilmesini istemiş ve Anayasa'ya . aykırılık savında bulunmuştur, şartla salıverilme hakkında karar almaya yetkili olan mahkemenin yasal görevi, konuyu 647 sayılı Yasanın değişik 19. ve 1803 sayılı Yasanın 7/A maddesi hükümleri çerçevesinde sonuçlandırmak ve önüne getirilen işi karara bağlamaktır. O halde, cezaevi idaresi tarafından henüz hazırlanmış ve verilmiş bir mütalâa olmadığı için mahkemenin önüne gelmiş ve 647 sayılı Yasanın değişik 19. maddesi uyarınca oluşmuş bir davadan söz edilemeyeceği yolundaki çoğunluk görüşünü benimsemeye olanak yoktur. Böyle bir görüşü kabul etmek, demek, cezaevinde geçmesi gereken hükümlülük süresi dolmadan mahkemenin işi inceleyemeyeceğini, başka bir anlatımla bu süre geçmeden hükümlünün haklarını savunamayacağını ve mahkemenin işe müdahale ederek şartla salıverilme ile onun öğelerini oluşturan konular hakkında karar alamayacağını kabullenmek olur. Oysa şartla salıverilmeye yasa ile yetkili kılınan mahkeme, kural olarak bunun öğelerini de önüne getirildiği takdirde karara bağlamakla görevlidir.

Anayasa'nın değişik 151. maddesinde öngörülen ve Anayasa'ya aykırılık iddialarını Anayasa Mahkemesine getirebilme yolunu mahkemelere açan düzenin işleyebilmesi, ortada somut bir olayın yani mahkemece çözüme bağlanması gereken belli bir anlaşmazlığın, Anayasa diliyle bir davanın bulunması, Anayasa'ya aykırılık savında bulunulan kanun hükmünün bu davada uygulanma durumunda olması, mahkemenin aykırılık savını ciddi görmesi ya da kendiliğinden bu hükmü Anayasa'ya aykırı bulması koşullarının gerçekleşmesine bağlıdır.

Mahkemenin önüne getirilen işi sonuçlandırarak karara bağlaması yasal görevi olduğu halde, bu işi dava saymayan ve yapılan itirazı Anayasa Mahkemesine yetkisiz merci veya kişilerce yapılmış başvurularla bir tutan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Bu nedenlerle işin esasının incelenmesine karar verilmesi gerekeceği kanısıyla karara karşıyım.

Esas Sayısı:1978/53
Karar Sayısı:1978/45

Üye

Ahmet H.
Boyacıoğlu